

CZU: 323.273:355

[https://doi.org/10.59295/sum3\(163\)2023_38](https://doi.org/10.59295/sum3(163)2023_38)

POTENȚIALUL MILITAR AL REGIMURILOR SEPARATISTE

*Valeriu DELIGHIOZ**Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”*

În articol sunt analizate principalele componente ale potențialului militar al regiunilor separatiste, printre care: efectivele armatei; armamentul și tehnica de luptă; moralul militarilor; numărul și calitatea cadrelor de comandă; organizarea, disciplina și coeziunea internă a armatei; gradul dezvoltării științei militare și doctrinei militare; pregătirea de luptă a trupelor; pregătirea populației pentru apărarea țării ș.a.

Pe baza acestor componente determinante, putem evalua potențialul militar al regimurilor separatiste, care reprezintă o amenințare majoră la adresa suveranității, securității și integrității teritoriale a unui stat.

Pentru a contracara corespunzător această amenințare, structurile de stat responsabile trebuie să concentreze toate eforturile pe evaluarea obiectivă și multiaspectuală a potențialului militar și să analizeze minuțios fiecare componentă a acestora.

Cuvinte-cheie: potențial militar, regim separatist, formațiuni paramilitare ilegale.

THE MILITARY POTENTIAL OF SEPARATIST REGIMES

This article describes the main components of the military potential, including: the number of army personnel; the weaponry and combat vehicles; the morale of the military; the number and quality of command staff; the organization, discipline and internal cohesion of the army; the degree of the development of military science and military doctrine; combat training of troops; the population preparation for the defense of the country.

Based on these components, we can assess the military potential of some separatist regimes, which represent a major threat to the sovereignty, security and territorial integrity of the state.

In order to successfully counteract this threat, the responsible state structures must focus all efforts on the objective and multilateral assessment of military potential and thoroughly analyze each of their components.

Keywords: military potential, separatist regime, illegal paramilitary formations.

Introducere

În literatura de specialitate, studiul tendințelor separatiste reprezintă un interes atât teoretic, cât și aplicativ, deoarece abordarea corectă a acestei noțiuni va contribui la soluționarea altor probleme ce țin nemijlocit de securitatea națională a unui stat. Tema separatismului de astăzi este acută, mult discutată și polarizată ca niciodată. Mișcările separatiste sunt, de regulă, regimuri suficient militarizate. Practic, simultan cu autopromovarea, pentru atingerea scopurilor sale politice, aceste pseudo-state încep să creeze pilonul existenței lor constituit din formațiuni paramilitare ilegale. Astfel, pentru a contracara eficient aceste forțe ilegale, structurile de forță ale statului e necesar să evalueze corect potențialul militar al regimului separatist. Potențialul militar la nivel de conținut este definit ca totalitatea forțelor și mijloacelor de luptă armată, pe care un stat le poate afecta pregătirii și ducerii războiului [1, p. 135]. Principalele componente ale potențialului militar sunt: efectivul armatei; armamentul și tehnica de luptă; moralul militarilor; numărul și calitatea cadrelor de comandă; organizarea, disciplina și coeziunea internă a armatei; gradul dezvoltării științei militare și doctrinei militare; pregătirea de luptă a trupelor; pregătirea populației pentru apărarea țării [2, p. 256].

În conformitate cu respectivele rigori, poate fi evaluat potențialul militar al regimurilor separatiste.

Particularități privind evaluarea potențialului militar al regimurilor separatiste

Evaluarea inamicului este cea mai importantă obligație a comandanților și a statelor majore. Complexitatea și versatilitatea informațiilor despre adversar nu ne permite să alegem un singur procedeu (mod) pentru evaluarea acestora, deoarece nu există și nu poate exista o astfel de metodă. În același timp, constatăm anumite modele de gândire, de cercetare și reguli (principii) fundamentale, ghidându-ne după faptul care poate facilita evaluarea inamicului și de a realiza fără erori semnificative.

La nivel de organizare și efective ale formațiunilor paramilitare ilegale, acestea sunt create, în general, după principiul teritorial. În ele sunt afiliați locuitorii unui sat (așa-numitele detașamente de autoapărare), ai unui raion administrativ și ai unui oraș, ceea ce constituie brigăzile și batalioanele miliției populare etc. Activitățile acestora sunt limitate, de asemenea, de respectivele teritorii.

O excepție de la regula generală o reprezintă formațiunile (detașamentele, grupurile etc.) de mercenari, care au un efectiv internațional și nu țin neapărat de restricțiile teritoriale.

Structura organizatorică a forțelor paramilitare ilegale nu este identică, omogenă, însă depinde de studiile militare ale conducătorilor. Astfel, pe teritoriul fostei URSS, structura lor era analogică unităților și subunităților Armatei Sovietice sau trupelor interne ale Ministerului Afacerilor Interne. Cu toate acestea, în Caucazul de Nord, din cauza situației tactice create și a particularităților teritoriale, formațiunile paramilitare ilegale aveau o structură organizatorică diversă, formată dintr-un comandant, stat major și (pe perioada acțiunilor militare) două grupări, aproximativ cu același număr de personal (până la 500 de oameni): gruparea de luptă, destinată desfășurării directe a operațiilor în raionul indicat și gruparea de rezervă, destinată pentru a concentra eforturile și înlocuirea planificată (de redulă, după o săptămână) a luptătorilor aflați în acțiune. Aceste formațiuni erau împărțite în cinci-șase detașamente (până la 100 de persoane), conduse de emiri (cu statut de comandanți de câmp). Detașamentele, la rândul lor, se împărțeau în grupuri. Baza detașamentului era grupul central (până la 100 de oameni), care se afla permanent în munți, echipat și aflat în stare de luptă. Grupul central era împărțit în trei plutoane a câte 33 de persoane fiecare, iar plutonul – în trei grupe a câte 11 persoane fiecare [3].

Efectivele forțelor reprezintă dimensiunea cantitativă a capacității operaționale militare, de primă prioritate, având un caracter fundamental, deoarece, dacă celelalte resurse sunt regenerabile cu ușurință, atunci resursele umane se consumă în cantități enorme, din care motiv menținerea integrală a efectivelor pe timp de război reprezintă o mare dificultate, deoarece resursele umane sunt limitate, nu se poate crea și nici improviza [4, p. 9].

Factorul principal care determină dimensiunea efectivelor, este cel de natură demografică, ai cărui indicatori sunt: numărul și densitatea populației ca dimensiune cantitativă, precum și alți indicatori: gradul de pregătire tehnico-profesională și intelectuală, distribuția pe medii, profesii, vârste, sexe, mobilitatea spațială și socială, mișcarea naturală (natalitatea, mortalitatea, sporul natural). Prin urmare, factorul demografic se constituie într-un factor de putere, devenind, pe parcursul timpului, o principală componentă a capacității militare a statelor [5, p. 17].

Cu toate acestea, trebuie de remarcat faptul că efectivul formațiunilor paramilitare ilegale ține nu numai de situația demografică a regiunii separatiste, dar și de posibilitatea de a-l înarma.

De asemenea, se ia în considerare că în componența acestora se pot afla persoane care nu sunt supuse mobilizării, în funcție de vârstă sau starea sănătății, dar odată cu izbucnirea acțiunilor militare, după cum arată analiza conflictelor armate din interiorul țărilor, pot fi încadrați minori și femei, precum și mercenari, dar și de regulă, unități și subunități din alte state, care susțin regimul ilegal respectiv.

Forțele ilegale sunt completate, de regulă, cu personal bine instruit din diferite categorii de vârstă (20-50 de ani). Așadar, dacă la etapa inițială a conflictului trec „sub arme” aproape exclusiv în mod voluntar, atunci când acesta escaladează, în absența unei rezerve de voluntari și a nevoilor crescânde de oameni, nu este exclusă mobilizarea populației masculine, precum și implicarea prin înșelăciuni, mituiri sau amenințări.

În aceste formațiuni își găsesc locul elemente interne, mercenari, emigranți, indivizi străini sosiți ca turiști, concediați, cetățeni certați cu legea (transfugi, dezertori cu sau fără armă, deținuți evadați din închisori, foști deținuți, delincvenți, vagabonzi, persoane fără ocupație etc.), specialiști militari în diversiune, sabotaje, gherilă [6, p. 141].

Mercenarii sunt luptătorii cei mai bine pregătiți și capabili de luptă, care sunt folosiți pentru îndeplinirea celor mai complexe misiuni, fapt ce necesită calificări înalte de luptă, precum și în calitate de consilieri ai comandanților de formațiuni și ai instructorilor centrelor de instrucție. Ei se pot consolida în detașamente separate (sau alcătuiesc nucleul lor), care sunt orientate pentru misiuni speciale de luptă, în efectuarea diversivunilor și actelor teroriste.

La evaluarea compunerii și efectivului formațiunilor paramilitare ilegale, este important să se țină seama de faptul că acestea au și așa-numitele „rezerve” – cetățeni care îi simpatizează, dar locuiesc acasă, formal

duc un stil de viață care respectă legea, însă aproape întotdeauna dețin arme nedeclarate. Rezerva reală este constituită și din foști membri ai formațiunilor ilegale, care pe parcursul activităților de dezarmare a acestora, „benevol” au renunțat de a participa fizic, și-au depus armele și s-au legalizat. Periodic, aceste două categorii de cetățeni se contopesc în detașamente paramilitare active, pentru a participa la acțiuni pe scară largă, pentru a realiza cercetarea și dezinformarea forțelor de ordine guvernamentale.

Din perspectiva armamentului și tehnicii de luptă deținute, la etapa inițială, aceste formațiuni sunt înzestrate cu arme de vânătoare și de tir, însă, pe parcurs, pe măsura escaladării conflictului cu autoritățile centrale, principala sursă de arme a forțelor ilegale o constituie capturarea de la forțele de ordine a armamentului de infanterie, iar de la unitățile militare a armamentului de infanterie, explozivelor, mijloacelor de cercetare radio și război electronic, aparatelor de zbor fără pilot, mijloacelor de transmisiuni, transportului auto, tancurilor, mașinilor de luptă ale infanteriei, transportoarelor amfibii blindate, artileriei și aruncătoarelor de bombe, instalațiilor de rachete antiaeriene și antitanc etc. În acest sens, mai poate fi invocată și confiscarea armamentului de la diverse tipuri de structuri de pază și de la populație. Ei scontează ca să se înarmeze cu aceleași sisteme de armament care se găsesc în structurile oponente. Dotarea cu diferite categorii de armament și muniții a formațiunilor paramilitare ilegale poate fi, de asemenea, efectuată din exterior, printr-un segment al frontierei de stat controlat de către separatiști.

În regiunile dezvoltate industrial, poate fi organizată și producția proprie de arme și muniții. De exemplu, formațiunile ilegale ale așa-numitei „Republicii Populare Donețk” au început producerea de lansatoare portabile pentru loviturile reactive calibru de 122 mm Grad-P „Partizan”, pe teritoriul regiunii Donețk, care, de fapt, nu a fost niciodată în dotarea Forțelor Armate ale Ucrainei.

Ținând cont de faptul că, moralul efectivului poate fi definit ca un ansamblu de calități morale și psihologice care determină capacitatea lor de luptă [8, p. 131], membrii formațiunii ilegale pot fi împărțiți în două categorii – cei care luptă pentru idei și cei care luptă pentru bani. După cum demonstrează practica, în pofida desfășurării diferitelor activități propagandistice și educative, de la primele insuccese în acțiunile militare și pierderi majore în resurse umane și tehnică militară, se observă o scădere bruscă a moralului până la părăsirea pozițiilor de luptă și predarea acestora către forțele guvernamentale.

Completarea formațiunilor paramilitare ilegale într-un mod forțat, prin înșelăciuni, mituiri sau amenințări, slăbește semnificativ stabilitatea moral-psihologică a detașamentelor (grupurilor) și poate fi folosită eficient pentru combaterea acestora. De exemplu, anunțarea la timp a amnistiei luptătorilor contribuie la o scindare în rândurile lor, ceea ce în cele din urmă reduce semnificativ activitatea formațiunilor și contribuie la trecerea unora dintre aceștia de partea guvernului legitim.

Un alt aspect important îl constituie numărul și calitatea cadrelor de comandă. Atunci **când se evaluează potențialul militar al** forțelor ilegale, este necesar să se țină cont de numărul și calitatea cadrelor de comandă. De regulă, organizatorii și conducătorii formațiunilor paramilitare ilegale sunt foști militari profesioniști sau angajați ai organelor de drept, reduși, concediați sau demisionați din anumite motive din serviciu, deși, trebuie menționat faptul, că uneori există și reprezentanți ai altor caste profesionale [9, p. 131].

Aici se iau în considerare nu numai calitățile de luptă (educația militară, profesionalismul înalt, experiența de luptă), ci și cele voliționale, psihologice, personale precum: autoritatea, priceperea și capacitatea de interacțiune cu subordonații, pentru a asigura finalizarea cu succes a misiunilor de luptă ale comandanților formațiunilor ilegale.

De asemenea, se ține cont de prezența diferitor tipuri de consilieri și instructori foarte bine pregătiți, ajunși incognito în respectivele formațiuni, pentru a oferi ajutor militar cadrelor de comandă în organizarea luptei de arme întrunite, în pregătirea pentru luptă și în activitatea cotidiană ale forțelor paramilitare.

O particularitate difinitorie o constituie disciplina și coeziunea internă. Disciplina în formațiunile paramilitare ilegale a fost întotdeauna problematică și la un nivel nesatisfăcător, din cauza proporției semnificative de foști criminali, eliberați din închisori și izolatoare de detenție provizorie, criminali căutați, persoane dependente de droguri și alcoolici. Din aceste considerente, activitățile detașamentelor paramilitare se combină **adesea** cu jafurile, tâlhăriile, prădările și alte forme de violențe.

Coeziunea internă se remarcă numai în formațiunile organizate după principiul teritorial, unde luptătorii se cunosc practic unul pe altul. Cu toate acestea, nu există coeziune privind unitățile locale cu detașamente și

grupuri de mercenari, care stau deoparte și, uneori, desconsideră localnicii, motivând că-și riscă viața pentru ei. Drept urmare, deseori, apar conflicte între aceste categorii, în care se atestă și folosirea armamentului.

Știința militară și doctrina militară practic nu se dezvoltă, fiindcă totul se bazează pe regulamente, manuale de luptă, instrucțiuni și îndrumări aduse în regiune de consilierii și instructorii străini din țările care sprijină regimul separatist. În cadrul funcționării formațiunilor paramilitare ilegale nu constatăm existența unui suport metodologic și științific.

În pofida faptului că membrii contingentului de bază al formațiunilor paramilitare ilegale au îndeplinit serviciul în forțele armate și au pregătire militară, totuși, la etapa de centralizare a conducerii se organizează centre de instrucție (școli), unde, de regulă, în calitate de instructori sunt militarii sosiți din exterior, iar, uneori, și reprezentanții locali care au o pregătire înaltă în domeniul dat.

Pentru specialiștii care necesită o pregătire specifică sunt organizate cursuri în taberele de instruire în afara regiunilor separatiste. Pregătirea formațiunilor paramilitare ilegale se desfășoară, de regulă, conform programelor pregătirii pentru luptă respective genurilor de arme. O atenție deosebită este acordată instruirii actelor diversioniste și teroriste, acțiunilor de gherilă și lucrului de propagandă cu populația. Trebuie de menționat că centrele de instrucție (școlile) oferă luptătorilor o pregătire suficient de înaltă.

Împreună cu pregătirea pentru luptă a formațiunilor paramilitare ilegale, conducerea regimurilor separatiste acordă o mare atenție pregătirii populației pentru apărarea regiunii nerecunoscute. La uzine, fabrici și alte întreprinderi, reprezentanții forțelor ilegale și administrația militară locală realizează regulat diferite adunări, convocări, exerciții, lecții practice, aplicații la pregătirea pentru luptă cu persoanele care nu sunt supuse mobilizării. Nu fac excepție nici copiii. Sub pretextul educației patriotice a tinerei generații în instituțiile de învățământ se desfășoară ore și lecții tematice, la care participă membrii formațiunilor paramilitare.

Mizând pe generația tânără, se creează diverse mișcări militar-patriotice și cluburi, în cadrul cărora, sub conducerea instructorilor cu experiență, periodic se organizează diferite tabere militar-educative și convocări de instruire, unde copiii cu vârsta cuprinsă între 10 și 18 ani, în special, se pregătesc la instrucția de front, trageri, la pregătirile de cercetare, transmisiuni, geniu, topografie militară, medico-militară, apărarea nucleară, bacteriologică și chimică, tactica ducerii luptei, lupta corp la corp, supraviețuirea în diferite condiții și la alte discipline.

Concluzii

Potențialul militar al regimurilor separatiste este unul dintre cel mai puternic mijloc de realizare a obiectivelor politice și reprezintă o amenințare majoră la adresa suveranității, securității și integrității teritoriale a statului. Această amenințare este mai pronunțată în statele cu reprezentanță etnică diferită. Toate particularitățile enumerate, la nivel de conținut, organizare și funcționare a formațiunilor paramilitare ilegale sunt repere de evaluare multiaspectuală a potențialului militar al acestora.

Pentru a contracara cu succes această amenințare, structurile corespunzătoare ale statului trebuie să evalueze obiectiv și multilateral potențialului militar și să analizeze detaliat fiecare parte componentă.

Această evaluare va contribui la stabilirea reperelor de contracarare, care vor fi reflectate la nivel de acte naționale, instituționale și mecanisme practice de contracarare a formațiunilor paramilitare ilegale.

Referințe:

1. *Culegere de termeni și noțiuni din domeniul militar*. Chișinău: Marele Stat Major al Armatei Naționale, J3 Direcție operații, 2016. 186 p.
2. AGUD, I., ș.a. *Lexicon militar*. Chișinău: Editura Saka, 1994. 365 p. ISBN: 5-86892-110-0.
3. *Состав незаконных вооруженных формирований*. [Accesat la 15.08.2022] Disponibil: <https://studopedia.org/11-31312.html>
4. MEREUȚĂ, Gh. *Managementul resurselor umane – factor potențator al capacității militare a unui stat*. Teza de doctor în științe militare. București, 2005. 228 p.
5. MEREUȚĂ, Gh. Conceptul de capacitate militară. Potențialul militar. Dimensiunile cantitative ale capacității militare a unui stat. Dimensiunile calitative. Dimensiunile potențialului destinat apărării. În: *Revista Militară* nr. 1-2/2009. Chișinău: Institutul Militar al Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, 2009. pp. 17-27. ISSN 1857-405X.

6. DELIGHIOZ, V. Considerații privind contracararea formațiunilor paramilitare ilegale. În: *Materialele conferinței internaționale „Republica Moldova în contextul noii arhitecturi de securitate regională”*. Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, 2015. pp. 140-144. ISBN 978-9975-3048-7-0.
7. *Боевики наладили производство переносных установок «Град» – разведка*. [Accesat la 18.08.2022] Disponibil: <https://fakty.ua/210311-boeviki-naladili-proizvodstvo-perenosnyh-ustanovok-grad---razvedka>
8. АРТАМОНОВ, В. *Боевой дух Русской армии XV—XX вв. Военно-историческая антропология*. Ежегодник 2002. Москва, 2002. С. 131-147. [Accesat la 21.08.2022] Disponibil: http://reenactor.ru/ARH/PDF/Artamonov_04.pdf
9. DELIGHIOZ, V. Caracteristicile participanților formațiunilor paramilitare ilegale. În: *Materialele conferinței interuniversitare „Dezvoltarea Armatei Naționale în contextul aprofundării reformelor democratice”*. Chișinău: Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, 2019. pp. 257-262. ISBN 978-9975-84-095-8.

Date despre autor:

Valeriu DELIGHIOZ, colonel (r), lector universitar, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, mun. Chișinău, Republica Moldova.

E-mail: dvok83@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7903-6043

Prezentat la 12.11.2022